

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

VIII. Sed sui tamen ei non desunt adstipulatores, suaque defensio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

Matth. 11. ber eum Rex, qui veste nuptiali non indutus in nuptiali convivio discumbebat; & seruum A
nequam & pigrum, qui talentum sibi commissum in terram defoderat. Quo accedit Tract.

Matth. 13. 33. in Matth. tenebras exteriores ita exponens: *Vbi nulla illuminatio est, forsitan nec corporalis, nec est respectio Dei illis, sed quasi indigni speculatione Dei qui talia peccaverunt, condemnantur in his quæ exteriores tenebre appellantur: forsitan donec intellexerunt, ut convertantur & digni efficiantur exire ab eis. Aliter tamen paulopost: Consideremus ergo, inquit, si potest vera esse expositio eius, ut exteriores tenebras illas intellegamus, ut quidam quasi indigni toto mundo in abyssum illam, quam ille exposuit, foras ejectione, in qua sunt tenebrae, nemine eas illuminante, cum sint extra totum mundum.*

Cujuscunque porro generis sint pœnæ, vehementius iis cruciatum iri corpora putat, quibus resurgentes induemur, ut pote subtiliora & spiritalia, quam quæ hac in vita gesta- B
mus; quemadmodum nudum corpus mollius est ad verbera, iisque acrius afficitur, quam si veste contegatur. Verba Origenis è Commentario in Psalm. 6. Pamphilus in Apologia recitavit. Denique Hieronymus in Epistola 59 ad Avitum, cap. 1. scripsisse Origenem refert in fine libri primi *ἔτι ἀγῶν*, animam quandoque pro dolore penarum & ignis ardore, magis eligere ut brutum animal sit, & in aquis habitet, & fluctibus, ac corpus assumere huius vel illius peccati.

VII. Multiplicem commemorata dogmata Origeni exprobrationem peperere. Inter alia objectum ei narrat Pamphilus in Apologetico, negasse illum scelestis inferenda supplicia; quod pœnam sensus, ut vocant, videatur sustulisse, cum ignem æternum interpretatus est perturbationes animi, & conscientie stimulos. Eo spectant ista Hieronymi libr. 3. C
in Epist. ad Ephes. 5. 6. *Quia igitur sunt plerique, qui dicunt non futura pro peccatis esse supplicia, nec extrinsecus adhibenda tormenta, sed ipsum peccatum, & conscientiam delicti esse pro pœna, dum vermis in corde non moritur, & in animo venis accenditur, in similitudinem febris, quæ non torquet extrinsecus agrotantem, sed corpora ipsa corripit, sine cruciatum extrinsecus adhibitione, quos possidet.* Notat præterea Hieronymus in Epist. 59. ad Avit. cap. 1. & 3. & 4. Origenem dixisse animas pro criminum modo crassioribus hominum, vel iumentorum, vel etiam Dæmonum corporibus immitti, easdemque respicientes ad Angelorum naturam redire: quod iam observavimus. Addit cap. 2. tormenta eum & ignem gehennæ in conscientia peccatorum libro 2. *ἔτι ἀγῶν* posuisse; quod iterat Apol. 2. cap. 1. & in Commentariis in Epist. ad Ephes. cap. 5. & 6. Queritur quoque apud Augustinum Orosius in Commonito- D
rio, jactare solitos Origenistas quosdam, *ignem æternum quo peccatores puniantur, non esse ignem verum, dicentes dictum esse ignem proprie conscientie punitionem; ac sic omnes peccatorum animas post purificationem conscientie in unitatem corporis Christi esse redituras.* Arguit item circuitus illos beatitudinis & damnationis sempiternos Augustinus Har. 43. ad Quodvultdeum, & libr. 21. De Civit. Dei, cap. 17. At Nicetas Choniates libr. 4. Theol. orth. fid. Har. 31. dixisse ait Origenem, futurum ut anima tantisper in igne maneat, dum vitiorum sordibus expurgetur; at vermem tamen sine fine permanens, nec umquam gehennam extinctum iri, ut hoc pacto stimuletur in posterum, refreturque memoria divina humanitatis in animis, qua à perenni- bus huius supplicij liberata fuerint.

VIII. Nihilominus tamen multorum consensione & patrocinio noster Origenes de- E
fenditur, suaque imprimis dubitatione, cum libr. 1. *ἔτι ἀγῶν*, initio capitis sexti, de rerum consummatione, deque pœnis damnatorum, ac beatorum præmiis acturus sic præfatur: *Quæ quidem à nobis cum magno metu, & cautela dicantur, discutientibus magis & pertractantibus, quam pro certo ac definito statuendis.* Et ita demum caput idem claudit: *Certius tamen qualiter se habitura sit res scit solus Deus, & si qui ejus per Christum, & Spiritum sanctum amici sunt.* Pari quoque modo initio capitis sequentis hasitationem suam declarat. Id ne ipse quidem infitatus est Hieronymus, cum Epist. 59. ad Avit. cap. 1. Origenem de eodem argumento multa commentatum scripsisse tandem ait: *Hæc juxta nostram sententiam non sint dogmata, sed quæ sita tantum, atque proiecta, ne penitus intractata viderentur.*

Cæterum in asserendo igne illo qui justos in fine rerum itidem ut impios invasurus ab F
Origene fingitur, ipsi consentit Lactantius libr. 7. cap. 21. *Iustos, inquit, cum judicaverit, etiam igni eos examinabit, tum quorum peccata vel pondere, vel numero prevaluerunt, prestingentur igni atque comburentur: quos autem plena justitia & maturitas virtutis incoerxit, ignem illum non sentiunt.* Hilarius quoque Can. 2. in Matth. *Baptizatus in Spiritu sancto reliquum esse dicit consummari igne judicij; atque ne hæc quidem lege immunem fore putat B. Virginem.* Idem habet in Commentar. ad Psalm. 118. 20. Ambrosius Sermon. in Psalm. 36. *Ignem ergo purgantur filij Levi, igne Ezechiel, igne Daniel; & deinde: Salvi erimus per fidem, sic tamen salvi quasi per ignem; etsi non exurimur, tamen uremur.* Quæ sequuntur, ex Origene manifeste translata sunt: *Quomodo tamen alij remaneant in igne, alij pertranscant, docet nos divina Scriptura: nempe in mare rubrum demersus est populus Ægyptiorum; transivit ante populus Ebraeorum. Ignem vero ejusmodi pur-*

A gationem gladio flammeo circa ostium Paradisi circumacto & rotato significari ait Comment. in Psalm. 118. Et Hieronymus libr. 3. in Amos 7. 4. sanctos & impios ignibus pariter expurgandos esse ait. Quibus omnibus praeluit Sibyllinorum Oraculorum scriptor libr. 2.

καὶ πῦρ θὴ πάσις διὰ αἰθέρου ποταμοῦ
καὶ φλόγος ἀσπίς ἐπιβουλή. οἱ τὴ δικαιο
παπίς σωθήσονται, ἀσεβείς δ' ἐπὶ κρίσει ὀλοῦνται
εις αἰῶνας ἡλίου, ὅποσοι κακὰ ἐπέθεον ἔρεξαν
& deinde:

πῖς δ' ἄλλως; ὅποσοι τὴ δεινὴν, κατὰ τ' ἔργα μάλιστα
ἀγγελοι αἰσθημένοι διὰ αἰθέρου ποταμοῦ
εις φῶς ἀΐξοι

Tunc vero omnes per ardentem fluvium,
Et flammam inextinctam transibunt: iusti autem
Omnes salutem adipiscuntur; impii vero peribunt
In omnia secula, quicunque mala ante gesserunt.
& deinde:

Alios vero, quibus iustitia, & recta opera cura fuerunt,
Angeli tollentes per ardentem fluvium
In lucem deducunt.

C Ignem in conscientia facibus & flagellis itidem ut Origenes constituit Ambrosius libr. 7. in Luc. cap. 14. iisdem fere ipsius verbis: Ergo, inquit, neque corporaliū stridor aliquis dentium, neque ignis aliquis perpetuus flammarum corporaliū, neque vermis est corporalis. Sed hoc ideo, quia sicut ex multa cruditate & febres nascuntur & vermes; ita si quis non decoquat peccata sua, velut quadam interposita sobrietate abstinētia, sed miscendo peccata peccatis, tamquam crudelitatem quamdam contrahat veterum & recentium delictorum, igne aduret proprio, & suis vermibus consumetur. Hieronymus doctrinā huic alias satis infensus, in eam tamen benigne se gerit sub finem libr. 18. Comment. in Esaiam: Vermis autem qui non morietur, & ignis qui non exstinguetur, à plerisque conscientia accipitur peccatorum, quæ torquet in supplicij constitutos, quate vicio suo atque peccato carceris electorum bono: & paulo post: Si quis igitur habeat in conscientia sua zizaniam, quæ inimicus homo dormiente patrefamilias superseminavit, hæc ignis exuret, hæc vorabit incendiam. Minime quidem fidem his a se adungi testatur; sed nec ea sibi improbari significat; nec sub aliena, sed sub sua ipsius persona proponit. Diversa vero est Augustini ratio, nam quamvis libr. 21. De Civit. Dei, cap. 9. eorum opinionem reprobet, qui ignem Damnatorum metaphorice fumunt, eumque corporeum fateatur libri ejusdem, cap. 10. & libro 12. De Genes. ad liter. cap. 32, & 33. neget Inferorum substantiam esse spiritalem; & ea quibus anima corporibus exuta afficiuntur, doceat non esse corporalia, sed similia corporalibus: tamen libro 20. De Civit. Dei, cap. 16. ignem illum dicit se ejusmodi, & in qua mundi vel verum parte futurus sit hominem scire arbitrari neminem, nisi forte cui divinus spiritus ostendit. Capite E 26. libri sequentis hæc Apostoli 1. Cor. 3. 13. Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit, & v. 15. Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. significare putat angustias ac mœrores, quibus homo percellitur, cum rebus animo suo præter æquum caris & complacitis orbat: Quod enim, inquit, sine illicente amore non habuit, sine uente dolore non perdet. Hoc quoque igne mortem notari coniectat, Ecclesia persecutiones, martyria; ac eum proinde ab æterno hoc igne distinguit, in quem Dammati Christi decreto mittendi sunt. At illud adverti omnino velim: Post istius sane corporis mortem, donec ad illum veniatur, qui post resurrectionem corporum futurus est damnationis & remuneracionis ultimus dies, si hoc temporis intervallo spiritus defunctorum ejusmodi ignem dicuntur perpeti, quem non sentiant illi qui non habuerunt tales mores & amores in huius corporis vita, ut eorum ligna, & fenum, & stipula consumantur: alij vero sentiant, qui ejusmodi se- F cum adificia portaverunt; siue ibi tantum; siue & hic & ibi; siue ideo hic ut non ibi, secularia, quamvis à damnatione venialia concremantem ignem transitoria tribulationis inveniant, non redire quo quia forsitan verum est. Nec levius in Græcis Scripturis positum Origeni præfidium est: Philo in libro αει τ̄ εις τὰ ἀσπυθίματα σωθού. τ̄ ἀδύον κ̄, ἀδύον ψυχῶν πυρὰ δὴ αὐτῶν ἀφ' ἐαυτῶν περ- ροῦται διακρίσειν εἰς τ̄ ἰδούον κ̄, ἐπιθυμιῶν & ἀδικημάτων γῶρον ὃ ἔρησε εἶδ̄ αἰσθητικῶν ἀπ- εἰς κελῶν, ἢ κ̄ ὁ μυστηρίου & ἐπ' ἀδύον & γδ ὃ αἰσθητικῶν ἀδύον, ὃ τὰ μυστηρια εἰς ἑστῶν, ὃ ἀλγῶν κ̄, παλαμῶν & κ̄, πάσαις ἀπαιεῖ ἵνοχ &. Injustam & impiam animam fugatam à seipso longe procul dispersit (Deus) in voluptatum, & cupiditatum, & criminum locum. Hic autem locus aptissime impiorum appellatur, non qui apud Inferos fabulose fingitur. Verus enim Infernus, vita est hominis nequam, perniciosa, conscelerata, & omni execratione digna. Corporeum quoque negat esse Infernum Gregorius Nyssenus libr. De anima & resurrect. quemadmodum ignem æter-

num materia constare instituitur Iohannes Damascenus in fine libri 4. De orthod. fid. cu- A
 jus tamen sententiam mollire conatur S. Thomas, ut est apud Sixtum Senensem Biblioth.
 libr. 5. Annot. 141. Ignem & vermem in scelerum memoria ponit Theophylactus in 9.
 Marc. *οὐδὲν ἔστι πῦρ καὶ ἄσπις ἧς οὐκ ἔστιν ἄσπις ἡ σκελετοῦ ἔστιν ἔκδοσις, καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἀσπίδος*
καὶ ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀσπίδος ἔστιν ἔκδοσις ἡ σκελετοῦ καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἀσπίδος. Vermis autem & ignis,
 qui puniunt peccatores, conscientia est uniuscuiusque & memoria turpium in hac vita gestorum; quae
 sicut vermis absumit, & sicut ignis urit. Nicetas libr. 4. Thef. orth. fid. Har. 31, Deum ignis
 illius nomine notari suspicatur, quia vitium consumit, & in favillam convertit. In statuendo
 Inferorum loco extra mundi huius metas Origeni suffragatur Chrysostomus Homil. 31.
 in Epistol. ad Rom. gehennam in spatiis ab hoc mundo secretis statuens hoc argumento,
 quod Regum carceres & metalla remota esse soleant. Suffragatur & Augustinus libr. 12. B
 De Genes. ad lit. cap. 33, 34. cum Inferos extra terram collocat, & libr. 20. De Civit. Dei,
 cap. 16. cum ignorare se profitetur, in qua mundi vel remm parte futurus sit ignis ille. Quamvis
 libr. 2. Retract. cap. 24. sub terris hunc esse tandem concedat. Certe de loco & natura
 ignis huius, licet nullum adhuc editum sit peculiare decretum, nedum Adamantij aetate,
 univēsa tamen consensus Ecclesiae fati ostendit, quid unicuique tenendum sit. Denique
 Iohannes Philoponus Christianus Philosophus animas corporibus exemptas circa monu-
 menta volitari cum Origene decrevit: nam hominem triplici instructum anima, vegeta-
 tiva, sensitiva, & rationali, prioribus duabus per mortem privati dixit, tertiam vero su-
 peresse; quae si sceleribus inquinata sit, expiandis ijs spiritu tenui vestiri, in coeque comme-
 ritas poenas dare; alioquin incorpoream animam, corporeis rebus affici non posse; spiri- C
 tale itaque istud corpus supplicis torqueri; & in sepulchretis interim degere, variisque in-
 divi formis, & vaporibus nutrir; eoque tandem absumpto, tum demum expiatam ani-
 mam absolvi, & in coelum ferri.

Nihil porro iterare attinet, quod suo iam disputavimus loco, eoque iam tempore Da-
 monibus inferenda supplicia Origenes putaverit. Perspicuum enim fecimus nullas, ipsius
 opinione, poenas ijs infligi, quoad postremo iudicio in ignem aeternum coniecti sint; mul-
 tosque è sanctis Patribus poenam, uti appellatur, sensus ab iis removisse.

IX. Nunc quid de beatitate commentus sit, exploremus. Hanc in eo positam sentit,
 ut quisquis eam sit adeptus, unum cum Deo efficiatur, iuxta illud Iohann. 17. 24, & 21.
Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum; ut omnes unum sint, sicut tu Pater in D
me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. Ad id autem felicitatis culmen non statim puta-
 vit perveniri, sed per cognitionem primum & eruditionem, qua errorum & ignorantia
 caligo discutitur; ac deinde per Dei similitudinem; & demum per intimam cum Deo
 conjunctionem & unitatem, qua supremum bonum continetur. Multis haec explicatur
 libr. 2. De princip. cap. 12. & libr. 3. cap. 6. nam priore loco ostendit Origenes comesturos
 Sanctos panem vita, qui veritatis & sapientia cibis nutrit animam, & illuminet mentem, & post
 eam divina sapientia poculis, quibus sapientia ejus nutrita mens ad integrum & perfectum, sicut
 in initio factus est homo, ad imaginem & similitudinem Dei reparatur. Hinc unicuique à Deo in-
 fertum esse ait discendi amorem, qui tum explebitur, cum post diligenter quaesitam in hac
 vita veritatis notitiam, clariorem rerum perceptionem consequi poterimus. Multipli- E
 cem deinde rerum scientiam enumerat, qua tum mens illustrabitur, non simplici quidem
 & repentina collustratione, sed diversa, & pro mentis captu & progressu continenti suc-
 cessione impertita. Posteriore autem loco docet summum bonum, seu finem omnium, ad
 quem natura rationalis universa tendit, hunc esse, similem Deo, quoad ejus fieri potest,
 evadere; atque ex hac similitudine in melius proficientem animam unum iam fieri cum
 Deo, prout pollicitus est Christus Iohann. 17. 24, & 21. atque ita porro in fine omnia, &
 in omnibus Deum futurum esse. Exponit postmodum qui omnia & in omnibus Deus esse
 possit; nempe cum rationis pollens anima, omni vitiorum face purgata, nihil aliud vel in-
 telligere vel sentire potest, quam Deum; nec amplius ex arbore scientiae boni & mali de-
 ceptos fructus degustare concupiscit, cum semper in bono sit, nec ei malum perpetrare F
 promptum sit; eoque tandem pacto finem reparari in principium, rerumque exitus initis
 conferri, cum in illum statum restituetur anima, quem cum teneret, ligno scientiae boni
 & mali non egebat; tunc eam morti obnoxiam non futuram, detersum iri omnem mali-
 tia sensum, Deumque vere futurum omnia in omnibus. Ad haec quale futurum sit spiri-
 tale, illud corpus quo circumvestiendi sunt beati, patefacit, splendidius nimirum & excel-
 lentius corporibus reliquis quae sub aspectum cadere possunt; eo vero plus subtilitatis ac
 splendoris adepturum, quo ratione instructa anima plus meritis suis ac virtutibus popo-
 cerit. Quarit demum utrum post rerum consummationem, cum Deus erit omnia in om-
 nibus, idem erit corporum omnium fulgor & gloria; responderque summum illum &
 perfectum statum adepturam corpoream naturam, postquam sanctis doctrinis eruditas ani-
 mas